

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Somut Olmayan Kültürel Miras Öğretimine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*

Serpil Demirezen **, Gülendamar Aktaş***

Makale Geliş Tarihi: 06/03/2020

Makale Kabul Tarihi: 27/09/2020

DOI: 10.35675/befdergi.699782

Öz

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretimine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Kırşehir il merkezinde görev yapan 20 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmış ve betimsel analiz kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras kavramını ve unsurlarını açıklayabildikleri görülmüştür. Öğretmenler somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin olarak geçmişimizi koruma görevimiz olduğunu öğrencilere belirtmemiz gerektiğinden ve kültürel öğelerimizin toplumu birleştirici rolleri olduğundan bahsetmişlerdir. Ortaokul öğrencileri için somut olmayan kültürel miras öğretimini önemli buldukları görülmüştür. Ayrıca öğretmenler somut olmayan kültürel miras öğretiminde uygulamaya dönük çalışmalar yapılması gerektiğinden bahsetmişlerdir. Araştırma sonuçlarından elde edilen bulgular doğrultusunda somut olmayan kültürel miras eğitiminin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kültürel miras, somut olmayan kültürel miras, sosyal bilgiler

Determining the views of social studies teachers about intangible cultural heritage teaching

Abstract

The purpose of this study is to reveal the views of teachers about teaching of intangible cultural heritage in Social Studies. The working group of the study was formed of 20 Social Studies teachers working in the city center of Kırşehir. The data of the study was obtained through semi-structured interview technique, and analyzed by using descriptive analysis. When the results of the study were evaluated in general, it was seen that Social Studies teachers were able to explain the concept and elements of intangible cultural heritage. It was seen that the teachers considered the intangible cultural heritage education to be important for secondary school students. They also mentioned that practical studies should be carried out in intangible

* Bu çalışma, ikinci yazarın birinci yazar danışmanlığında tamamladığı yüksek lisans tezinin bir bölümünden yararlanarak oluşturulmuştur.

** Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, Antalya, Türkiye, sdemirezen@akdeniz.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4399-694X

*** Milli Eğitim Bakanlığı, Trabzon, Türkiye, gulendam200916@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1131-7906

cultural heritage education in order to provide long-lasting and meaningful learning. In line with the findings obtained from the research results, suggestions were made for the development of intangible cultural heritage education.

Keywords: *Cultural heritage, intangible cultural heritage, social studies*

Giriş

Kültür insanların bir araya gelip ortak bir şekilde ortaya koydukları maddi manevi öğelerin toplamıdır. Her toplumun kendine özgü bir kültürü vardır. Uzun yıllar süresince toplumun sahip olduğu kültürel unsurların nesilden nesile aktarılması ise kültürel miras olarak tanımlanabilir. Bir toplumun sahip olduğu kültürel miras, o toplumun hafızasıdır. Kültürel miras, içerisinde somut ve somut olmayan unsurları barındırmaktadır. Geçmiş nesillerden kalan taşınır ve taşınmaz yapıtlar (anıtlar, resimler, heykeller vb.) somut kültürel mirası oluştururken, toplumların kültürel dokusunu yansıtan ve nesilden nesile aktarılan değerler ve uygulamalar (sözlü gelenekler, gösteri sanatları, ritüeller, doğa ve evrenle uygulamalar, el sanatları) da somut olmayan kültürel mirası oluşturmaktadır.

Toplumların kültürel mirasın farkında olma, kültürel mirası koruma ve gelecek kuşaklara aktarma konusunda sorumluluğu bulunmaktadır. Bu noktada kültürel miras eğitimi önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel miras eğitimi ile genç kuşakların hem yaşadığı toplumun hem de küresel ortak mirasın farkında olmaları, bu mirası zaman-süreklilik-değişim bağlamında yorumlamaları ve kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılması noktasında sorumluluk almaları sağlanmaktadır.

Kültür ve Kültürel Miras

Yaşanılan dünyada geçmişten kalan, günlük hayatta karşılaşılan ya da gelecek zamana adanan çoğu şey oluşturulan kültürün bir parçası olmaktadır. Arkeolojik kazılarda binlerce yıl öncesinde kullanılan bir aletin bulunması ya da çok eski zamanlarda uygulanan bir davranışın günümüzde de devam ettirilmesi toplumların kültürel olarak kendini ifade etmelerine olanak sağlamaktadır (Pehlivan, 2015, s.1). Kültürün genel özelliklerine baktığımızda; her toplumun kültürü kendisine özgü ve millidir. Kültür dinamik bir yapıya sahiptir. Toplumun ortak malı olarak kabul edilir. Sürekliliğe sahiptir. Nesilden nesle aktarılan toplumsal bir mirastır. Varlığını bu şekilde sağlamaktadır. Kültür aynı zamanda kuşaktan kuşağa aktarılan genel geçer değerlerdir (Korkmaz, 2007, s. 18).

Her millet dil, kültür, tarih mirasıyla dünyada varlığını sürdürmektedir. Bireylerin toplumsallaşması, bu mirasın içinde gerçekleşir. Kültür varlıklarını da içeren miras duygusu geçmişte temel olarak simgesel bir biçim almış olsa da süreklilik gösterir (Çankaya, 2006, s. 8). İnsanların zamanla oluşturduğu bilgi, inanç ve değerlerin yanında somut objelerin toplamı kültürel miras olarak bilinir. Kültürel miras hem somut varlıkları hem de somut olmayan kültürel öğeleri kapsar.

Tablo 1.
Kültürel Miras Unsurları

Kültürel Miras		
Somut Olmayan Kültürel Miras	Somut Kültürel Miras	
	Taşınır Kültürel Miras	Taşınmaz kültürel miras
Müzik	Resimler	Anıtları
Törenler, Şölenler	Heykeller	Arkeolojik sitler
Gelenekler	Kütüphane eserleri	Tarihi merkezler
Görenekler	Arşivler	Bina grupları
El Sanatları Geleneği	Günlük eşyalar	Kültürel manzaralar
Tiyatro	Müzik aletleri	Tarihi parklar
Edebiyat		Kanallar
Sözlü Gelenekler		
Geleneksel oyunlar vb.		

Pehlivan (2015)'ten düzenlenerek aktarılmıştır.

Tablo 1 incelendiğinde kültürel mirası oluşturan unsurların somut ve somut olmayan unsurlar olarak iki başlıkta ele alındığı görülmektedir. Somut kültürel miras unsurları geçmişten kalan taşınır ve taşınmaz yapıtlar oluşturmaktadır. Somut olmayan kültürel miras ise toplumların kültürel dokusunu yansıtan ve nesilden nesile aktarılan değerler ve uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM)

SOKÜM yalnızca içinde bulunulan topluma ait değil tüm insanlığa ait bir mirastır (İşçi, 2000, s.29). Söz konusu kültür mirasında destan, efsane, halk hikâyeleri, masallar, fıkralar, atasözleri, deyimler, bilmece, dua-beddualar, yeminler, doğum gelenekleri, gibi öğeler yer almaktadır (Akay, 2006, s. 39). SOKÜM, yılların deneyimlerinden süzülerek gelebilmiş, nesilden nesle aktarılan bir değerler bütünü olarak kabul edilmektedir. Kültürel değerlerin içinde buldukları toplum ile arasında derin bağları bulunur. SOKÜM yaşadığı toplumun kültür dokusunu oluşturmaktadır (Turan, 1990, s. 13). Toplulukların grupların çevreleriyle etkileşimlerine bağlı olarak nesilden nesle aktarılan bu miras devamlı olarak yeniden yaratılmakta ve onlara kimlik duygusu verilmektedir (Oğuz, 2013, s. 46).

Kısa adı UNESCO olan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu'nun Paris'te 29 Eylül-17 Ekim 2003 tarihleri arasında toplanan 32.Genel Konferansı, 17 Ekim 2003 tarihinde "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"ni kabul etmiştir. Sözleşme, TBMM'nin 19.01.2006 tarihli oturumunda oy birliği ile kabul edilmiş, "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun" (No: 5448) 21 Ocak 2006 tarih ve 26056 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve Türkiye'nin taraf olma süreci 27 Mart 2006 tarihinde tamamlanmıştır (UNESCO, 2018).

SOKÜM Korunması Sözleşmesi 40 maddeden oluşmaktadır. “I. Genel Hükümler” bölümü ilk maddesinde sözleşmenin amaçları şu şekilde belirtilmiştir:

- a) SOKÜM’ü korumak,
- b) İlgili toplulukların, grupların ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasına saygı göstermek,
- c) SOKÜM’ün önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılığı arttırmak ve karşılıklı değerbilirliği sağlamak,
- d) Uluslararası işbirliği ve yardımlaşmayı sağlamak (UNESCO, 2018).

SOKÜM Korunması sözleşmesinde somut olmayan kültürel miras unsurlarının kapsamı da belirlenmiştir. Buna göre SOKÜM unsurları şunlardır: *sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve el sanatları geleneği*’dir. Bu kapsamda Aralık 2019 tarihi itibarıyla İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Türkiye Temsili Listesinde yer alan unsurlar şunlardır: *Meddahlık Geleneği, Mevlevi Sema Törenleri, Aşıklık Geleneği, Karagöz, Nevruz, Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğer), Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah, Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali, Geleneksel Tören Keşkeği, Mesir Macunu Festivali, Türk Kahvesi ve Geleneği, Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı, İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği, Geleneksel Çini Sanatı, Bahar Bayramı Hıdırellez, Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği, Geleneksel Türk Okçuluğu* (UNESCO, 2019).

“Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”nin 14. maddesinde SOKÜM korunmasında eğitimin önemine vurgu yapılarak, taraf devletlere SOKÜM eğitimi konusunda yol gösterici nitelikte açıklamalarda bulunmaktadır.

- Madde 14/a-(i): Toplumun genelini ve özellikle gençleri hedefleyen eğitici, duyarlılığı artırıcı ve bilgilendirici programlar düzenlemek;
- (ii) İlgili topluluklar ve gruplar içinde belirli eğitim ve yetiştirme programları düzenlemek;
- (iii) SOKÜM korunması için özellikle yönetim ve bilimsel araştırma gibi alanlarda kapasite güçlendirici etkinlikler düzenlemek;
- (iv) Bilginin kuşaktan kuşağa geçişini okul dışı olanaklarla sağlamak (UNESCO, 2018).

Her ne kadar çıkarılan kanunlar, imzalanan antlaşma ve sözleşmelerle kültürel miras korunmaya çalışılsa da bireyin öncelikle bu korumaya katkı sağlayacak bilgi, beceri, değer, bilinç ve sorumluluğa sahip olması gerekmektedir. Toplum oluşturulan bireylerin kültürel mirasın korunmasına ilişkin çaba harcamaları yapılan antlaşmalar, sözleşmeler ve çıkarılan kanunların daha kolay işler duruma gelmesine katkı sağlayacaktır. Bireylere SOKÜM öğelerinin tanıtılması, mirasın aktarımını ve

kalcılığını önemli oranda arttırmaktadır. Bu gerçekten yola çıkarak eğitime, ders programlarına ve ders kitaplarına önemli sorumluluklar düştüğü söylenebilir (Pehlivan, 2015, s. 28). Somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilir korunmasının sağlanmasında en etkili yollardan birisi de, söz konusu mirasın taşıyıcılarının o konudaki bilgi ve yeteneklerini artırmaları ve genç kuşaklara aktarmalarının temini olmalıdır (Girard, 2017).

Somut Olmayan Kültürel Miras ve Sosyal Bilgiler

Kültürel miras eğitimi, öğrencilerin ilişkide buldukları somut ve soyut değerler çerçevesinde “ben kimim?”, “Biz kimiz?” sorularına cevap arayacakları bir alandır. Bu nedenle, özellikle hedefi etkili vatandaş yetiştirme olan sosyal bilgiler dersi, kültürel miras eğitimi açısından sınırsız olanaklarla doludur (Özbaş, 2009, s. 714). Toplumlar kendi bireylerine kültürlerini tanıtmaya ve var olan kültürlerini geliştirmeye çaba gösterirler. Kültürleme görevini sosyal bilgiler dersi üstlenerek kültürün aktarılmasında etkili olmuştur (Safran, 2011, s. 6). Değişen koşullara uyum sağlamak ve etkili bir vatandaş yetiştirebilmek için bireylere içinde buldukları toplumun kültürünün aktarılması Sosyal bilgiler dersi ile sağlanmaktadır (Deveci, 2009, s. 17).

Sosyal bilgiler öğretim programının genel amaçları incelendiğinde “(4.) *Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri...*” maddesi ile kültürel miras eğitiminin, millî bilincin kazandırılmasındaki önemini vurgulandığı görülmektedir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın (MEB,2018) yapısı içerisinde kültür ve kültürel miras konuları ağırlıklı olarak “Kültür ve Miras” öğrenme alanıyla ilişkilendirilmiştir. Kültür ve Miras öğrenme alanı kapsamında Türk kültürünün temel unsurlarından hareketle öğrencilerde kültürel bilincin oluşturulması amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında yer alan ders içerikleri incelendiğinde somut olmayan kültürel miras eğitimine değinilen dersler olduğu görülmektedir. Meslek bilgisi seçmeli derslerinden biri olan *Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitim* ile genel kültür seçmeli derslerinden *Türk Kültür Coğrafyası* dersleri kapsamında öğretmen adaylarına SOKÜM eğitimi verilmektedir (YÖK, 2019).

Literatürde sosyal bilgiler dersi kapsamında SOKÜM eğitimini ele alan akademik çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Yeşilbursa (2011), sosyal bilgiler dersinde miras eğitimi verilmesinin, öğrencilerin kültürel mirasa ilişkin tutumlarına ve akademik başarılarına olumlu etki ettiği sonucuna ulaşmış, aynı zamanda kültürel miras ile ilgili etkinliklerde öğrencilerin merak duyduklarını ve eğlendiklerini, bu etkinliklerin Sosyal Bilgiler ders kitabında yer almadığını, etkinliklerde yapılan uygulamaları günlük yaşamları ile ilişkilendirdiklerini, alan gezilerinden memnun kaldıklarını, geziler sırasında heyecan duyduklarını ve kendilerini geçmişte hissettiklerini tespit etmiştir. Çengelci (2012), sosyal bilgiler öğretim programında SOKÜM’e ilişkin kazanım ve etkinliklere yer verilme durumunu belirlemeyi

amaçladığı çalışmasında SOKÜM'e ilişkin kazanım ve etkinlikler en fazla 7. sınıf seviyesinde yer aldığını tespit ederek öğrenme alanları içinde Kültür ve Miras öğrenme alanının ardından en fazla kültürel öğelere ilişkin kazanımın Küresel Bağlantılar öğrenme alanında olduğunu belirtmiştir. Ünal (2013), Sosyal bilgiler kitaplarında halk kültürü öğelerinin kullanım durumunu incelediği çalışmasında, gösteri sanatları ve toplumsal uygulama öğelerine daha fazla yer verdiğini, el sanatları ve sözlü anlatım öğelerine yer verilmediğini belirtmiştir. Akhan (2014) ise çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM öğretimi ile ilgili görüşlerini tespit etmenin yanı sıra SOKÜM öğretiminde kullanılabilecek etkinlik örneklerine yer vermiştir. Çençen ve Akça Berk (2014), 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında Türk halk kültürüne yer verilme durumunu belirlemeyi amaçladıkları çalışma sonucunda 6.sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan Türk halk kültürü öğeleri ile ilgili adı geçen kazanımlarla ilgili önerilen etkinliklerin dağılımlarının ve kazanımlarda yer alan Türk halk kültürünün oranlarının homojenlik göstermediğini, 7.sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında, Türk halk kültürü öğelerinin sadece iki ünite içerisinde ele alındığını, diğer üniteler içerisinde kültürel öğelere yer verilmediğini belirtmişlerdir. Dönmez ve Yeşilbursa (2014), kültürel miras eğitimi verilen öğrencilerin SOKÜM'e yönelik tutumlarında olumlu yönde değişiklik olduğunu belirlemişlerdir. Gürkan (2015), sosyal bilgiler ders kitaplarını SOKÜM öğeleri açısından incelediği çalışmasında 6.sınıf ders kitaplarında SOKÜM unsurlarına diğer sınıf seviyelerine oranladaha az yer verildiği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın Önemi

Temel eğitim basamağında kültürel miras eğitiminin planlı bir şekilde verilebileceği en uygun ders sosyal bilgiler dersi dır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programının (MEB, 2018) genel amaçları, öğrenme alanları ve kazanımları içerisinde kültürel miras ile ilgili pek çok unsur yer almaktadır. Öğretim programı çerçevesinde kültürel miras eğitiminin doğru şekilde yürütülebilmesi noktasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin rolü önemlidir. Sosyal bilgiler öğretmenleri kültürel miras eğitimi sosyal bilgiler dersinin yanı sıra halk kültürü dersi kapsamında da yürütmektedirler. Seçmeli olarak 5.6.7. ve 8. sınıflarda haftalık iki ders saati olarak verilen bu ders ile öğrencilerin SOKÜM Korunması Sözleşmesi'nde tanımlanan kültürel mirasın korunması, aktarılması, yaşatılması ve geliştirilmesi gerekliliğini fark etmeleri amaçlanmaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde, kültürel miras eğitiminin daha nitelikli ve verimli sürdürülmesi için sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM'e yönelik farkındalıklarının belirlenerek mevcut uygulamalarının ortaya koyulması gerektiği ifade edilebilir.

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde genellikle kültürel miras eğitimi, kültürel miras öğeleri ve kültürel mirasa ilişkin tutumların belirlenmesine yönelik araştırmalar yapıldığı, sosyal bilgiler dersi ile somut olmayan kültürel mirası ilişkilendiren çalışmaların ise sınırlı olduğu görülmüştür Bu araştırma, kültürel miras

eğitiminin kilit unsuru olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM öğretimine yönelik görüşlerini ve önerilerini ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM öğretimine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaç kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM kavramı hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM öğretiminin önemine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Sosyal bilgiler öğretmenleri SOKÜM korunması hakkındaki düşünceleri nelerdir?
4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin SOKÜM eğitime katkısı hakkındaki düşünceleri nelerdir?
5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim programındaki SOKÜM konularının öğretime yönelik önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM öğretimine ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla nitel araştırma desenlerinden biri olan olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgular günlük yaşamda farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Ancak bu durum olguları tümüyle anladığımızı açıklayamaz. Tümüyle yabancı olmamıza karşın tam olarak kavrayamadığımız olguların araştırılması için uygun bir yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Bu çalışmada da, Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM olgusu hakkındaki algılarından yola çıkılarak Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında SOKÜM eğitimi hakkındaki düşüncelerini ortaya koymak amaçlandığından olgu bilim deseni kullanılmıştır.

Çalışmanın tüm aşamalarında Araştırma ve Yayın Etiğine uyulmuştur. Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 20.04.2018 tarihli toplantısında alınan 2018/98 sayılı karar ile araştırmanın etik ilkelere uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada verilerin toplanmasında görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmış ve görüşmeler yüz yüze yapılmıştır.

Görüşme sorularının hazırlanmasında izlenen adımlar aşağıda sıralanmıştır:

- SOKÜM eğitimi ve Sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili literatür taranmıştır.

- Sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanları ve çalışma grubundan bağımsız 3 sosyal bilgiler öğretmeninin SOKÜM eğitimine yönelik görüşleri alınmıştır.
- Alan uzmanları ve öğretmenlerin görüşleri ile literatürden derlenen bilgiler doğrultusunda soru havuzu oluşturulmuştur. Görüşme sorularının amaca hizmet etmesi, içeriği yansıtması ve sorulma sırasına ilişkin olarak 2 alan uzmanının görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda 3 soru içeriği daha net yansıtılması için değiştirilmiş, 1 soru iptal edilmiş, alternatif sorular ve sondalar eklenmiştir.
- Görüşme sorularının Türkçe dilbilgisi ve anlatım yönünden doğruluğunun kontrol edilmesi amacıyla 2 dil uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Alınan dönütlere göre düzeltmeler yapılmış, aynı anlama gelen sorular çıkarılmıştır.
- Görüşme sorularının anlaşılabilirliğini sınamak için asıl uygulamadan önce çalışma grubunda yer almayan 2 sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşülmüştür. Ön görüşme bulgularına dayalı olarak 2 sorunun ifade biçiminin değiştirilmesine ve 1 sorunun formdan çıkarılmasına karar verilmiştir.
- Hazırlanan görüşme formu son kez alan uzmanları ile paylaşılarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplama sürecine başlamadan resmi kurumlardan gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra çalışma grubu olarak belirlenen sosyal bilgiler öğretmenlerinden görüşme yeri ve saati hakkında randevu alınarak görüşmelere başlanmıştır. Görüşmeler öğretmenlerin görev yapmakta oldukları okullarda, okul idaresinin uygun gördüğü, görüşme yapılan öğretmenin ve araştırmacının dikkatinin dağılmayacağı bir ortamda yapılmıştır. Görüşme zamanı olarak genellikle öğretmenler boş dersleri, öğlen tatillerini ve ders bitimindeki zamanları tercih etmişlerdir. Görüşmelere başlarken araştırmacı ilk olarak kendisini tanıtmış ve çalışmanın amacını açıklamıştır. Görüşmenin tahmini süresi 15 dk olarak belirlenmiş ve çalışmaya katılan öğretmenler görüşme sorularını form üzerine yanıtlayıp araştırmacıya teslim etmişlerdir. Sorulara ayrıntılı şekilde cevap veren katılımcıların görüşme süresinin 25-30 dakika sürdüğü görülmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizin amacı, nitel araştırma sürecinde ulaşılan bulguların düzenlenip yorumlanarak okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla veriler öncelikle sistematik bir şekilde betimlenir. Ardından yapılan betimlemeler açıklanarak yorumlanır, veriler arasındaki sebep-sonuç ilişkileri ortaya koyularak sonuca ulaşılır (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşme sorularına verdikleri cevaplardan doğrudan alıntılar yapılmıştır. Yıldırım ve

Şimşek (2008) betimsel analiz kullanıldığı araştırmalarda görüşülen kişilerden doğrudan alıntılara yer verilmesinin ve bunlara dayalı sonuçlara ulaşılmasının geçerlik için önemli olduğunu belirtmişlerdir. Doğrudan alıntılarda çalışma grubundaki her öğretmene bir numara verilmiş ve alıntı yapılan öğretmen Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde gösterilmiştir. Bunun yanı sıra araştırmada elde edilen verilerden uygun olanları, öğretmen cevaplarındaki sıklığı belirlemek amacıyla sayısallaştırılarak frekanslarla birlikte sunulmuştur.

Verilerin analizinde çalışmayı yürüten araştırmacı haricinde bir uzmandan da yardım alınmıştır. Öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar araştırmacı ve uzman tarafından incelenmiş, *görüş birliği* ve *görüş ayrılığı* olan hususlar belirlenmiştir. Güvenirlik hesaplaması için Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen formül kullanılmıştır. [*Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)*]

Hesaplama sonucunda kodlamaların güvenirliliği yüzde 91 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplamasının %70'in üzerinde çıkması, araştırmalar için güvenilir kabul edilmektedir (Miles&Huberman, 1994). Hesaplama sonunda elde edilen sonuç araştırma için güvenilir kabul edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; 2017/2018 eğitim öğretim yılında Kırşehir il merkezinde resmi ortaokullarda görev yapmakta olan 20 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki öğretmenlerin cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun oldukları bölüme ilişkin bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2.

Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmelere İlişkin Bilgiler

Bilgiler	N	
Cinsiyet	Kadın	14
	Erkek	6
Mesleki Kıdem	1 – 5 yıl	3
	6 – 10 yıl	8
	11 – 15 yıl	5
	16 – 20 yıl	3
	20 yıl ve üzeri	1
Mezun Oldukları Bölüm	Eğitim Fakültesi Sosyal bilgiler Öğretmenliği	12
	Fen Edebiyat Fakültesi – Tarih	4
	Fen Edebiyat Fakültesi – Coğrafya	3
	Diğer	1

Tablo 2'de çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin bilgileri incelendiğinde 14 kadın, 6 erkek öğretmenin araştırmaya katıldığı görülmektedir. Araştırmaya katılan

20 öğretmenin üçü 1 -5 yıl, sekizi 6 -10 yıl, beşi 11 -15 yıl, üçü 16 - 20 yıl ve bir öğretmen de 20 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir. Çalışma grubunda Sosyal bilgiler Öğretmenliği mezunlarının yanı sıra Fen Edebiyat Fakültesi Tarih ve Coğrafya alanlarından mezun öğretmenler de bulunmaktadır. Tabloda “Diğer” olarak ifade edilen öğretmen ise görüşmede Ziraat Fakültesi mezunu olduğunu belirtmiştir.

Bulgular ve Yorum

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, “SOKÜM” Kavramı Hakkındaki Görüşlerini İçeren Bulgular

Çalışmaya katılan Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, “SOKÜM” kavramı hakkındaki görüşleri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.

Öğretmenlerin SOKÜM Kavramına Yönelik Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f
Nesilden nesle aktarılan değerler	11
Gelenek -görenek ve adetler	10
Toplumların yaşayış biçimleri ve alışkanlıkları	6
Kültürel değerler	3
Geçmişten günümüze kalan tecrübe ve bilgi birikimi	3
Kültürel mekânlar	2
Bu benim mirasımın bir parçasıdır diyebildiğimiz her şey	1
Elle tutulamayan gözle görülemeyen şeyler	1
Bizi biz yapan değerlerimiz	1

Tablo 3’e göre çalışma grubundaki öğretmenlerin “*SOKÜM kavramı nedir?*” sorusuna verdikleri yanıtları incelendiğinde öğretmenlerin çoğunlukla ($f=10$) SOKÜM kavramını “*gelenek -görenek ve adetler*” şeklinde açıkladıkları görülmektedir. Öğretmenler gelenek ve görenekleri içselleştirilmiş bir kültürlenme süreci olarak ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden bazılarının cevapları şöyledir:

“SOKÜM geçmişten günümüze kalan birey ve topluluklara ait bilgi, beceri birikimi, gelenek görenek örf ve adet gibi kuşaktan kuşağa aktarılan miras türüdür.” (Ö2)

“SOKÜM insanların tarihleri boyunca gerek yaşamış oldukları coğrafya gerekse iklim şartları ve inanç yapılarına bağlı olarak ortaya çıkarmış oldukları yaşayış biçimleri ve alışkanlıklarıdır denilebilir.” (Ö13)

“Toplumsal yapı içerisinde nesilden nesle aktarılan ve değişip dönüşerek yeni formlara kavuşan öğelerdir (türküler, maniler, ninniler vb.)” (Ö1)

“Elle tutulamayan gözle görülemeyen mirastır.”(Ö3)

“SOKÜM kültürel değerler, festivaller, şöenler, gelenek ve göreneklerin birlikte uygulanmasıdır.” (Ö12)

“SOKÜM kültürel değerler içeren daha çok gelenek ve göreneklerimizle içleşmiş bir kültür süreci olarak adlandırılabilir.” (Ö6)

“İnsanoğlunun binlerce yıllık filtrelerden geçirek oluşturduğu, geliştirdiği kültürel uygulamalardır.” (Ö15)

Çalışma grubundaki öğretmenlerin SOKÜM kavramını tanımlarken genel olarak SOKÜM’ün nesilden nesile aktarılması, gelenek görenekler ve kültürel değerlerden oluşması unsurlarına değindikleri görülmektedir. Bununla birlikte 2 öğretmen SOKÜM kavramını “kültürel mekanlar” olarak tanımlamıştır. Kültürel mekanlar somut kültürel miras unsurları arasında yer almaktadır. Bu durumda öğretmenlerin, SOKÜM’ün aktarılabilirliği bir fiziksel yapı olması düşüncesi ile kültürel mekanlara değindikleri düşünülebilir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin SOKÜM Öğretiminin Önemine Yönelik Görüşlerini İçeren Bulgular

Çalışma grubunda yer alan Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, SOKÜM öğretiminin önemini ifade eden görüşleri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Öğretmenlerin SOKÜM Öğretiminin Önemine İlişkin Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f
Milli birlik ve beraberlik	11
Geçmişle gelecek arasında bağ kurma	8
Kültürel devamlılık	7
Binlerce yıllık birikim	6
İnsanları birbirine yakınlaştırıcı	4
Vatanın milletin bekası için	2

Çalışma grubundaki öğretmenlerin “SOKÜM öğretiminin önemi nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin genel olarak “SOKÜM’ün milli birlik ve beraberliği sağlama” (f=11) açısından önemine değindikleri görülmektedir. Bununla birlikte “geçmişle gelecek arasında bağ kurmak” (f=8), “kültürel devamlılığın sağlanması” (f=7) hususunda, “binlerce yıllık birikim olması” (f=6) noktasında ayrıca “insanları birbirine yakınlaştırıcı bir unsur olduğu” (f=4) ve “vatanın milletin bekası” (f=2) olarak SOKÜM öğretiminin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Öğretmenlerden bazılarının cevapları şöyledir:

“SOKÜM kültürel değerlerimizin yaşatılması, zamanın ihtiyaçları göz ardı edilmeden korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması bakımından önemlidir.” (Ö16)

“Milleti ayakta tutan unsurlardan biride kültüredür, bu kültürel unsurlar sayesinde birlik beraberlik artmaktadır bu nedenle SOKÜM konusu öğretimi önem arz eder.” (Ö19)

“Bir milleti diğer milletlerden ayıran kendine has özelliklerinin öğretilmesinde ve kültürel devamlılığı sağlamada önemlidir.” (Ö4)

“Gelecek nesillerin atalarından, inanışlarından yaşam biçiminden kopmaması için gereklidir. Kendi geçmişine yabancılaşmaması için önemlidir. İnsanların duygularını insani ilişkilerini kaybetmemek için önemlidir.” (Ö6)

“SOKÜM öğretimi bir toplumun kültürel devamlılığı için oldukça önemlidir. Yeni nesiller ile öncekiler arasındaki kültürel bağ bu sayede kurulur. Ayrıca kişiler SOKÜM öğretimi ile kendi ülkesine, topraklarına kendisini ait hissedebilir. Bu şekilde aidiyet duygusu kazandırılmış olur.” (Ö12)

Öğretmenlerin cevapları incelendiğinde SOKÜM öğretiminin önemine yönelik olarak; bir milleti ayakta tutan temel unsurun kültürel değerler olduğunu ve bu değerlerin gelecek nesillere aktarılması gerektiğinden bahsetmişlerdir. Aktarılan kültürel unsurlar sayesinde birlik ve beraberliğin arttığını ve SOKÜM öğretimi ile geçmişle gelecek arasında bağlantı kurmanın kolaylaştığını belirtmişlerdir. SOKÜM’ in binlerce yıllık birikim olması nedeniyle değerli olduğundan SOKÜM öğretiminin insanlara çok şey katacağından bahsetmişlerdir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin SOKÜM’ün Korunmasına Yönelik Görüşlerini İçeren Bulgular

Çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, “SOKÜM korunması için neler yapılmalıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin SOKÜM’ün Korunmasına Yönelik Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f
Geçmişimizi koruma görevimiz olduğu belirtilmeli	10
Kültürel miras öğeleri ile ilgili bilgi verilmeli	9
SOKÜM’ün toplumsal birliktelik için önemi vurgulanmalı	9
SOKÜM’ü korumanın milli bir sorumluluk olduğu vurgulanmalı	8
Öğrencilerde farkındalık yaratmalı	6

Tablo 5 incelendiğinde çalışma grubundaki öğretmenlerin SOKÜM’ün korunmasına yönelik önerilerinin genel olarak bilgilendirme odaklı olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin “Geçmişimizi koruma görevimiz olduğu belirtilmeli” (f=10) ifadesini en fazla kullandıkları sonrasında “Kültürel miras öğeleri ile ilgili”

(f=9) bilgiler verilmesi gerektiğinden bahsetmişlerdir. (f=9) Öğretmen “*Miras öğelerinin toplumu birleştirici rolleri üzerinde durulmalı*“ ifadesini belirtmiş, (f=8) öğretmen de “*Miras öğelerinin toplumu birleştirici öğeler olduğunu açıklanmalı*” şeklinde, ayrıca (f=6) öğretmen “*Öğrencilerde farkındalık yaratılması*” gerektiğinden, (f=5) öğretmen ise “*SOKÜM unsurunun öncelikle kime ve nereye ait olduğunu netleştirmeli*” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerden bazılarının cevapları şöyledir:

“Öğrencilere öncelikle geçmişi olmayan bir milletin geleceğinin de olmayacağı aktarılmalıdır, bu nedenle geçmişimizi koruma görevimiz olduğunu belirtmeliyiz.” (Ö7)

“Küreselleşme süreçleri topluluklar arasında diyalogu geliştirme koşullarını oluştururken, SOKÜM ile ilgili yok olma gibi tehditleri beraberinde getirmektedir. Bunun için teknolojinin hayatımıza yön vermesine engel olmalı ve bireylerin birbiriyle iletişimi kuvvetlendirecek çözümler aramalıyız. Geçmişimizi ve kültürel değerlerimizi gelecek kuşaklarla paylaşabilmeli ve somut bir şekilde koruma altına almalıyız. (Ö9)

“Öğrencilere öncelikle geçmişi olmayan bir milletin geleceğinin de olmayacağı aktarılmalıdır, bu nedenle geçmişimizi koruma görevimiz olduğunu belirtmeliyiz.” (Ö2)

“Öğrencilere SOKÜM unsurunun öncelikle kime ve nereye ait olduğunu netleştirmeli ve daha sağlıklı bilgi vermeliyiz. Öğrencilerin seviyesine uygun etkinlikler hazırlamalı ve hatta görsellerle zenginleştirmeliyiz. (Ö11)

“Öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınmalı, onların anlayabileceği açık ve düzgün bir dil kullanılmalı, sınıf dışı aktiviteler yaparak bu mirasların korunması gerektiği aktarılmalı.” (Ö12)

SOKÜM’ün korunması hakkında öğrencilere verilecek bilgiler olarak öğretmenler daha çok bilgilendirme yapılması gerektiğinden bahsetmişlerdir bilgilendirmeler sayesinde SOKÜM unsurlarının yok olma tehlikesinin ortadan kalkacağını ifade etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin SOKÜM Eğitime Katkısı Hakkındaki Düşüncelerini İçeren Bulgular

Çalışma grubundaki öğretmenlere “*Sosyal bilgiler dersinin SOKÜM eğitime katkısı hakkındaki düşünceleri*” sorulduğunda öğretmenlerin tamamının SOKÜM eğitiminde en etkili dersin sosyal bilgiler olduğunu belirttikleri görülmüştür. Öğretmenlerden bazılarının verdikleri cevaplar şu şekildedir:

“Yaşamın içinden yaşamla ilgili olarak farklı kültürler ile ilgili bilgiler ilkokul ve ortaokul düzeyinde bilgi aktaran tek ders Sosyal bilgiler olması nedeniyle SOKÜM’e doğrudan katkı sağlayan bir derstir.” (Ö3)

“Öğrencinin içinde yaşadığı coğrafyayı tanıması ve topluma uyum sağlaması adına olumlu etkileri olduğunu düşünüyorum. Mirasımızın aktarımı ve gelecek kuşaklara devredilmesi açısından da katkısı olabilir.” (Ö11)

“Sosyal bilgiler dersinin SOKÜM eğitimine katkısı çok fazladır. Öğrenci yaşadığı ancak yaşarken farkında olmadığı bazı değerleri Sosyal bilgiler dersinde SOKÜM kazanımları sayesinde fark eder. Bu farkındalık onda değer verme ve sahiplenme duygusunu geliştirir.” (Ö13)

“SOKÜM aktarımı için sosyal bilgiler dersinin kazanımları çok uygundur. Özellikle kültür ve miras ünitesinde bu konulara değiniyoruz.” (Ö14)

“Öğrencinin içinde yaşadığı coğrafyayı tanıması ve topluma uyum sağlaması adına olumlu etkileri olduğunu düşünüyorum. Mirasımızın gelecek kuşaklara devredilmesi açısından da katkısı olabilir.” (Ö15)

“Sosyal bilgiler dersinde işlediğimiz konuları anlatırken mutlaka kültürümüzle ilgili örnekler veriyoruz. SOKM eğitimi bizim dersimizde ahlında sürekli yapıyor. Dersimizin ayrılmaz bir parçası diyebiliriz” (Ö18)

Sosyal bilgiler dersinin SOKÜM eğitimine katkısı hakkında öğretmenlerin tamamının olumlu görüş belirttikleri görülmüştür. SOKÜM eğitiminde Sosyal bilgiler dersinin önemli olduğunu geçmişle gelecek arasında bağ kurulmasına yardım ettiğini ifade etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki SOKÜM Konularının Öğretimine Yönelik Önerilerini İçeren Bulgular

Çalışmaya katılan Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, Sosyal bilgiler öğretim programındaki SOKÜM konularının öğretimine ilişkin önerileri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6.

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki SOKÜM Konularının Öğretimine Yönelik Önerileri

Öğretmen Önerileri	f
Sınıf ve okul genelinde uygulamalı etkinlikler yapılmalı	9
SOKÜM’e ilişkin örnekler artırılmalı	5
Ders kitaplarında konuyla ilgili metinler ve görseller artırılmalı	2
Kültür ve Turizm Bakanlığı ile işbirliğine gidilmeli	2
Hizmet içi eğitim ile öğretmenlere bilgi verilmeli	1

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin SOKÜM konularının öğretiminde daha çok “okul ve sınıf genelinde uygulamalı etkinliklerin yapılması” (f=9) gerektiğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte “SOKÜM’e ilişkin örnekler artırılmalı” ifadesini (f=5) öğretmen belirtmiş, en az verilen cevap ise “hizmet içi eğitim ile öğretmenlere bilgi verilmeli” (f=1) olmuştur. Öğretmenlerden bazılarının cevapları şöyledir:

“Programda SOKÜM konuları yeterli değil daha fazla kültürel öğeler yer alıp anlatılmalı, öğretmenlerin bilgi eksikliği içinde olduğunu düşünüyorum bunun için hizmet içi eğitim vermek gerekli olabilir.” (Ö11)

“Öğretim yapılırken öğrencinin daha çok aktif olarak olayların içinde kendini bulması ve bu değerleri daha kolay benimsemesi sağlanmalıdır.” (Ö13)

“Daha çok etkinlik temelli olarak öğretilmeli. Konu görsellerle desteklenmeli. Sadece sözel olarak konuyu sunmak başarısız oluyor. Öğrencilerde kalıcı bir öğrenme olması için yaparak yaşayarak öğrenebileceği etkinlikler sınıf içinde ve okul genelinde yapılmalı.” (Ö14)

“Daha etkin çalışmaların yapılması için Kültür Bakanlığı ile hareket edilip bu konuda çalışmalar yapan Folklor Araştırmacılarından da istifade edilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (Ö16)

“Kültürün devamlılığı için SOKÜM öğelerimiz önem arz etmektedir. Sosyal bilgiler dersi de öğrencilerde kültürlenmeyi sağlayacak en temel ders konumundadır. Öğrenciler geçmişlerini tanıdıkça, ilerleyen yıllarda kendilerindeki özgüvenin farkına varacaklar ve başarılı birer vatandaş olarak yetişecekler.” (Ö18)

“Okulda SOKÜM öğeleri ile ilgili sergiler düzenlenebilir, nevrüz kutlamaları ile okul kermesleri birleştirilebilir, festivallere okul olarak katılım sağlanabilir.” (Ö6)

“Drama, tiyatro etkinlikleri düzenlenebilir. Eski mesleklerin tanıtımları yapılabilir. Öğrencilere aile büyükleri ile konuşarak eski zamanlarla ilgili bilgi almaları, kendileri araştırma yaparak bir proje ödevi yapmaları istenebilir.” (Ö5)

“Geçmiş yaşama hakkında ve kaybolan değerler hakkında kompozisyon yarışmaları düzenlenebilir. Özellikle sınıf içi etkinliklerimde görsel öğelerin kullanımına dikkat ederim.” (Ö10)

“Her ilde bu kültürel miras unsurlarına yönelik örnekler belirlenerek buna yönelik sergiler tiyatro gösterileri yapılabilir.” (Ö12)

“Okullarda SOKÜM köşeleri hazırlanabilir sergi olarak teşhir edilebilir kültürel değerlerimiz.” (Ö20)

Öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretim programındaki SOKÜM konularının öğretimine yönelik önerileri incelendiğinde genel olarak uygulamalı etkinliklerin yapılması şeklinde önerilerde buldukları, bu şekilde verilen eğitimin daha kalıcı olacağını ifade ettikleri görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM öğretimine ilişkin görüşlerinin araştırıldığı bu çalışmada elde edilen verilere ilişkin sonuçlar değerlendirildiğinde çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM'ü genel olarak tanımlayabildikleri görülmüştür. Yaptıkları tanımlarda SOKÜM'ün nesilden nesile aktarılması ve gelenek göreneklerden oluşması özelliklerine yoğunlaştıkları görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM eğitime yönelik görüşleri incelendiğinde; öğretmenlerin SOKÜM eğitiminin kültürel değerlerimizin yaşatılması, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından önemine değindikleri görülmüştür. Ayrıca bireylerin kendi geçmişine yabancılaşmaması ve duygularını insani ilişkilerini kaybetmemesi için SOKÜM öğretiminin önemli olduğuna değinmişlerdir. Akhan (2014) çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras kavramını ve unsurlarını açıklayabildikleri, sosyal bilgiler dersi ile SOKÜM'ü ilişkilendirebildikleri ve özellikle ilkökul-ortaokul öğrencileri için SOKÜM öğretimini önemli buldukları sonucuna ulaşmıştır.

SOKÜM korunması ile ilgili olarak çalışma grubundaki öğretmenlerin, genel olarak öğrencilere yönelik farkındalık oluşturma ve bilgi verme odaklı çalışmalar yapılması gerektiğini belirttikleri görülmüştür. Yeşilbursa (2011) çalışmasında, kültürel miras eğitimi alan öğrencilerin kültürel mirasa yönelik olumlu bir tutum sergiledikleri, kültürel mirasın korunması gerektiği, kültürel mirasın geçmiş hakkında bilgi kaynağı olduğu, kültürü yansıttığı ve gelecek nesillere aktarılması gerektiği sonuçlarına ulaşmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Sosyal bilgiler dersinin SOKÜM eğitime katkısı hakkındaki düşünceleri incelendiğinde; öğretmenlerin tamamının olumlu görüş belirttikleri görülmüştür. Öğretmenler, Sosyal bilgiler dersini SOKÜM'e doğrudan katkı sağlayan bir ders olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca toplumun SOKÜM hakkında bilinçlendirilmesi, öğrencilerin kültürel mirası daha iyi anlamaları ve kültürel mirasımızı koruma bilinci kazanmalarının Sosyal bilgiler dersi ile sağlanabileceğini belirtmişlerdir. Akhan (2014), çalışmasında öğretmenlerin SOKÜM eğitimi, Sosyal Bilgiler dersindeki öğrenme alanlarından Kültür ve Miras öğrenme alanı ile ilişkilendirdiklerini, ayrıca Sosyal Bilgiler dersinin Türk kültürünü oluşturan unsurları öğretmesi yönüne vurgu yaptıklarını ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra Çengelci (2012), çalışmasında SOKÜM'e ilişkin kazanım ve etkilere en fazla 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Kültür ve Miras öğrenme alanında yer verildiğini belirtmiştir.

Çalışmaya katılan Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, Sosyal bilgiler öğretim programındaki SOKÜM konularının öğretimine ilişkin önerileri incelendiğinde ise öğretmenlerin sınıf içinde ve dışında uygulamalı etkinlikler yapılması ve ders kitaplarında SOKÜM örneklerine daha fazla yer verilmesi şeklinde görüş belirttikleri görülmüştür. Sağ (2018), Sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitimine yönelik etkinlik temelli uygulamaların etkilerini incelemek amacıyla yaptığı araştırmada, etkinlik temelli uygulamalar öncesi ve sonrasında, öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa yönelik farkındalık düzeylerinde önemli bir değişim tespit etmiştir. Avcı ve Memişoğlu (2016) da çalışmalarında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programında kültürel miras konularını ve eğitimini yeterli bulmadıkları, öğretim programının kültürel miras konuları bakımından düzenlenmesi ve zenginleştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM öğretimine yönelik görüşlerinin araştırıldığı bu çalışmada elde edilen bulgulara yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur.

- Öğretmenlerin SOKÜM eğitimi ile ilgili bilgi düzeylerinde artış sağlamak için hizmet içi eğitim çalışmalarına dönem içerisinde yer verilebilir. Hizmet içi eğitimde SOKÜM ile ilgili bilgilendirme, sınıf içi uygulama örnekleri, drama ile SOKÜM eğitiminin aktarılması ve özellikle ülkemizdeki ve dünyadaki SOKÜM örnekleri öğretmenlere dönem içi seminerler içerisinde aktarılabilir.
- SOKÜM konularının proje ödevi olarak verilmesi ile öğrencilerin konu hakkında araştırma yapmaya sevk edilip daha kalıcı öğrenmeler oluşması sağlanabilir. SOKÜM'ün aktarımında anlamlı ve kalıcı öğrenme sağlanması için müze gezilerine ve drama çalışmalarına yer vererek öğrencilerin konuyu bu şekilde içselleştirmesi sağlanabilir.
- Okullarda SOKÜM şenlikleri, festivalleri düzenlenerek öğrencilerin bu özel günlerde aktif rol alarak kalıcı bir öğrenme oluşması sağlanabilir. Bu festivallerde SOKÜM öğelerine yönelik olarak sergiler düzenlenebilir. Geleneksel oyunlar canlandırılabilir. Sınıf içerisinde geleneksel el sanatları örnekleri öğrencilerle birlikte yapılabilir, toplumsal uygulamalar ve ritüeller ögesinde yer alan unsurlar canlandırılabilir.
- Öğrencilerin SOKÜM konusunda farkındalığını oluşturabilmek için kültürel unsurlarımıza okul ortamında yer verilebilir. Bunun sağlanması için okul ortamında drama ve tiyatro etkinliklerine yer verilebilir. Öğrenciler arasında halk sporlarından cirit atma ve bilek güreşi düzenlenebilir. Ayrıca öğrencilerin köy seyirlik oyunlarını, karagöz ve orta oyununu canlandırmaları sağlanabilir. Eski mesleklerin tanıtımı yapılabilir bunun için bir çini ustası, ebru sanatçısı, masal anlatıcıları okula davet edilerek öğrencilere uygulamalı bir şekilde bunları göstermeleri istenebilir.
- Dersler arası ilişkilendirme yapılarak öğrencilerin SOKÜM farkındalığı artırılabilir. Örneğin beden eğitimi derslerinde geleneksel oyunlara yer verilebilir. Görsel sanatlar dersinde SOKÜM öğelerine ilişkin tasarım

çalışmaları yapılabilir. Böylece öğrencilerin SOKÜM hakkındaki bilgileri pekişir ve kalıcı öğrenme sağlanmış olur.

- SOKÜM hakkında yapılan akademik araştırmaların öğretmenlerle paylaşılabilmesi için çalıştaylar düzenlenebilir. İlgili alan uzmanları öğretmenlerle bir araya getirilebilir ve uygulamaya yönelik çalışmalar yapılabilir.
- SOKÜM’ün aktarılmasında ve korunmasında teknoloji imkânları kullanılabilir. Bu amaçla Kültür Bakanlığı Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Web sayfasında yer alan “*Somut Olmayan Kültürel Miras Online Sergisi*” öğrencilerle birlikte ziyaret edilebilir. Sayfada yer alan SOKÜM unsurları ile ilgili araştırma inceleme ödevleri verilebilir (<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-243105/somut-olm-kulturel-miras-online-sergisi.html>).
- Ülkemizin çeşitli şehirlerinde somut olmayan kültürel mirasın yerel unsurlarının bir araya getirilmesiyle oluşturulan müzelerin sayısı artmaktadır. SOKÜM unsurlarının derlenip sergilendiği bu müzelere imkânlar dâhilinde geziler düzenlenebilir ya da web siteleri incelenebilir. Bu müzelerden bazıları; Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Halk Bilimi Uygulama ve Araştırma Merkezi’ne bağlı olarak çalışmalarını yürüten Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, Ankara-Beypazarı ilçesinde yer alan Yaşayan Müze, Eskişehir Kent Belleği Müzesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi, Kahramanmaraş Dulkadiroğlu Belediyesi Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi’dir.
- Öğrencilerin yakın çevresinde varlığı sürdürülen ancak yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalana SOKÜM (el sanatları, maniler, fıkralar vs.) unsurları kayıt altına alıp sanal ortamda paylaşımına açılabilir. Geleneksel oyunların interaktif olarak daha geniş kitlelere ulaşması sağlanabilir.

Çıkar Çatışması ve Etik Bildirimi

Yazarlar, aralarında çıkar çatışması bulunmadığını ve tüm araştırmacıların çalışmaya katkı sunduğunu beyan etmiştir. Yazarlar tüm etik kurallara uyduklarını bildirmiştir. Çalışma, Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu’nun 20.04.2018 tarihli toplantısında alınan 2018/98 sayılı karar ile araştırmanın etik ilkelere uygun bulunmuştur.

Kaynakça

- Akay, S. A. (2006). Somut olmayan kültürel mirasın tarih araştırmalarında kaynak olma özelliği. *Millî Folklor Dergisi*, 18(70), 38-55.
- Akhan, N. E. (2014). Sosyal bilgiler derslerinde somut olmayan kültürel miras öğretimi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6(3), 722-736.
- Avcı, M.&Memişoğlu, H. (2016). Kültürel miras eğitimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerin görüşleri. *Elementary Education Online*, 15(1), 104-124.

- Çankaya, E. (2006). *Somut olmayan kültürel mirasın müzecilik bağlamında korunması*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Müzecilik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çençen, N. & Akça Berk, N. (2014). İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler programlarında Türk halk kültürü öğelerinin yeri ve önemi. *Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 13-25.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 185-203.
- Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28),2-18.
- Dönmez, C. & Yeşilbursa, C. (2014). Kültürel miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarına etkisi. *İlköğretim Online Dergisi*, 13(2), 425-442.
- Girard, F. (2017). *Yaşayan insan hazineleri ulusal sistemlerin kurulmasına ilişkin kılavuzlar ilkeler* (N. İçöz, Çev.). Erişim adresi: http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/somut_olmayan_km/UNESCOYIH.pdf
- Korkmaz, Z. (2007). *Dil Nedir? Türk Dili ve Kompozisyon İçinde*. Ankara: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı. Ankara Milli Eğitim Bakanlığı. Erişim adresi: <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRA MI%20.pdf>
- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd Edition). Calif. : SAGE Publications.
- Oğuz, M. Ö. (2013). *Somut olmayan kültürel miras nedir*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Özbaş, Ç. B. (2009). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kültürel miras eğitimi. M. Safran. (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi içinde* (ss.702-718). Ankara: Pegem.
- Pehlivan, A. (2015). *Açık ve örgün eğitim sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programında somut olmayan kültürel miras öğelerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi), Eskişehir, Anadolu Üniversitesi.
- Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi içinde* (ss.1-19). Ankara: Pegem.
- Sağ, Ç. (2018). *İlkokul sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitime yönelik etkinlik temelli bir eylem araştırması* (Yüksek lisans tezi). Bartın, Bartın Üniversitesi.
- Turan, Ş. (1990). *Türk kültür tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) (2018). *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi*. Erişim adresi: <http://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/>

UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) (2019). *İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Türkiye Temsilî Listesi*. <http://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-%C4%B0nsan%C4%B1%C4%9F%C4%B1n-Somut-Olmayan-K%C3%BCt%C3%BCrel-Miras%C4%B1-Temsili-Listesi> adresinden 20.11.2019 tarihinde alındı.

Ünal, F. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan halk kültürü öğelerinin değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14), 611-641.

Yeşilbursa, C. (2011). *Sosyal bilgilerde miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa karşı tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi* (Doktora tezi). Ankara, Gazi Üniversitesi.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin.

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) (2019). Sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programı. Erişim adresi: https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sosyal_Bilgileri_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf

Extended Abstract

Culture is the sum of the material and spiritual elements that people produce together. Every society has its own culture. The transfer of cultural elements owned by the society from generation to generation for many years can be defined as cultural heritage. The cultural heritage of a society is the memory of that society. Cultural heritage contains tangible and intangible elements. While the movable and immovable works (monuments, paintings, sculptures, etc.) from the past generations form the tangible cultural heritage, values and practices (oral traditions, performing arts, rituals, practices with nature and the universe, handicrafts) that reflect the cultural texture of societies and passed from generation to generation form the intangible cultural heritage. Communities have a responsibility to be aware of cultural heritage, protect cultural heritage and transfer it to future generations. At this point, cultural heritage education appears as an important issue. With cultural heritage education, it is ensured that young generations are aware of both the society they live in and the global common heritage, interpret this heritage in the context of time-continuity-change, and take responsibility for transferring cultural heritage to future generations. In the basic education level, the most appropriate course in which cultural heritage education can be given in a planned way is the social studies course. There are many elements related to cultural heritage within the general objectives, learning areas and acquisitions of the social studies curriculum (ME, 2018). The role of social studies

teachers is important in the proper implementation of cultural heritage education within the framework of the curriculum. When the studies in the literature are analysed, it is observed that researches are generally conducted to determine cultural heritage education, cultural heritage elements and attitudes related to cultural heritage, and the studies linking the social studies course and intangible cultural heritage are limited. Accordingly, the purpose of the research is to manifest the views of social studies teachers on intangible cultural heritage teaching.

In the research, one of the qualitative research patterns, the phenomenology pattern was used, and the research data was collected using the interview technique. Semi-structured interview questions were used in the interviews. While preparing the interview questions, the relevant literature was first searched. Afterwards, the opinions of the social studies education field experts and 3 social studies teachers independent of the study group were taken regarding intangible cultural heritage education. A question pool was created in line with the information gathered from the literature and the opinions of the field experts and teachers. After the necessary arrangements were made in line with the opinions of the experts, a preliminary interview was held with 2 teachers who were not in the study group. Based on the findings of the preliminary interview, the interview form was rearranged and made ready for implementation. Appointments were requested from the teachers in the study group after the necessary permissions were obtained from the public institutions. The teachers who participated in the study answered the interview questions on the form and submitted them to the researcher. The study group of the research was formed of 20 social studies teachers working in public secondary schools in the city centre of Kırşehir in the 2017/2018 academic year. Descriptive analysis was used to analyse the data obtained in the research. Apart from the researcher carrying out the study in the analysis of the data, assistance was also received from a specialist. The answers given by the teachers to the interview questions were examined by the researcher and the expert, and issues with *consensus* and *disagreement* were determined. The formula proposed by Miles and Huberman (1994) was used for the reliability calculation. As a result of the calculation, the reliability of the coding was calculated as 91 percent. Direct quotations were made from the answers given by the teachers to the interview questions. In direct quotations, each teacher in the study group was given a number and the quoted teacher was shown as Ö1, Ö2, Ö3.... In addition, the most appropriate data obtained in the research were digitised and presented together with frequencies in order to determine the frequency in teacher responses.

According to the data obtained in the research, social studies teachers in the study group were able to define intangible cultural heritage in general. In their definitions, it was seen that they focused on the transfer of intangible cultural heritage from generation to generation and being composed of traditions. The teachers stated that awareness raising and informing activities should be carried out for students regarding the protection of intangible cultural heritage. They also stated that social studies

course would make it possible for awareness raising in the society about intangible cultural heritage, for students to better understand the cultural heritage and to acquire awareness in protecting our cultural heritage. When the teachers' suggestions regarding the teaching of intangible cultural heritage subjects in the social studies curriculum were examined, it was seen that they stated that there should be applied activities in and out of the classroom and more examples of intangible cultural heritage should be included in the textbooks.

When the results related to the findings obtained in the research were evaluated, it was found that the social studies teachers in the study group were aware of the importance of the intangible cultural heritage, they emphasized the role of the social studies course in the transfer of intangible cultural heritage, and made suggestions to support the intangible cultural heritage education within the scope of the social studies course with practical examples. In line with the results of the research, it is possible to make suggestions such as taking teachers into in-service training, organizing festivities, festivals, games, drama activities in schools, organizing workshops where academic studies in this field can be shared with teachers in order to improve intangible cultural heritage education within the content of social studies course.